

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије одржаног
12. марта 2012. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
Година IV / Књ. 1

Издавач

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Уређивачки одбор

проф. др Милош Ковачевић
проф. др Радивоје Младеновић
проф. др Никола Рамић
проф. др Драган Бошковић
доц. др Маја Анђелковић
доц. др Часлав Николић
Јелена Петковић

Одговорни уредник

доц. др Маја Анђелковић

Рецензенти

проф. др Милош Ковачевић
проф. др Божинка Петронијевић
др Стана Ристић, научни саветник
проф. др Радивоје Младеновић
проф. др Никола Рамић
проф. др Тијана Ашић
проф. др Мирјана Мишковић Луковић
проф. др Јована Димитријевић Савић
проф. др Анђелка Пејовић
доц. др Владимир Поломац
доц. др Сања Ђуровић
доц. др Ана Јовановић

Лектура и коректура

Бојана Вељовић
Тања Танасковић

За издавача

проф. др Иван Коларић
декан ФИЛУМ-а

Технички уредници

Срђан Стевановић
Стефан Секулић

Штампа

Интерагент, Крагујевац

Тираж

150 примерака

Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије,
одржаног 12. марта 2012. године
на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу

**САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА
ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ**
Година IV / књ. 1

Крагујевац, 2013.

САДРЖАЈ

ОБРАЂАЊЕ ПРОДЕКАНА ЗА НАУКУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
ПРОФ. ДР ДРАГАНА БОШКОВИЋА УЧЕСНИЦИМА
IV НАУЧНОГ СКУПА МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ / 5

О ПРВОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА / 7

Данка Урошевић и Ивана Чанчар

О ГЛАГОЛИМА *вѣзѣрѣти* И *оуѣзѣрѣти* У СТАРОСЛОВЕНСКОМ
ЈЕЗИКУ (С ОСВРТОМ НА СТАЊЕ У ГРЧКОМ ЈЕЗИКУ) / 19

Светлана Слијепчевић, Ана Сивачки

О РАЗВОЈУ ТЕРМИНА МАЈКА, ОТАЦ, СИН И КЋИ У ИНДОЕВРОПСКИМ
ЈЕЗИЦИМА
(С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СРПСКИ И АЛБАНСКИ) / 33

Драгана Радовановић

ЈЕТРВА, СВЕКРВА У СРПСКИМ ДИЈАЛЕКТИМА / 43

Ана Савић Грујић

ОПШТИ ПАДЕЖ У ГОВОРИМА
ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКЕ ДИЈАЛЕКАТСКЕ ОБЛАСТИ / 55

Тања Милосављевић

НАЗИВИ ЗА СВИРАЛУ У СВЕТЛУ ЈЕЗИЧКЕ ИНТЕРФЕРЕНЦИЈЕ / 65

Жељко Стејановић

НАЗИВИ ОБЈЕКАТА ЗА СМЕШТАЈ ЖИВОТИЊА У
РЕЧНИКУ СРПСКИХ ГОВОРА ВОЈВОДИНЕ / 77

Ана Тешић

АНАЛИЗА НАЗИВА МИТОЛОШКИХ БИЋА РОМАНСКОГ
ПОРЕКЛА У ГОВОРИМА ЈАДРАНСКОГ ПРИМОРЈА / 91

Владимир Вукомановић

ИНДОЕВРОПСКА ФИЛОЛОГИЈА И ЕСТЕТСКА ФОРМА ИГРЕ / 103

Данило Алексић

ПРОБЛЕМ ДИСТИНКЦИЈЕ АПСТРАКТНО-КОНКРЕТНО
И КЛАСИФИКАЦИЈА ИМЕНИЦА / 115

Даница Јерошијевић

НОВИЈЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ ТВОРБЕ РЕЧИ У
САВРЕМЕНОМ ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 127

Сања Рагић

СТРАНА ПРЕПОЗИТИВНА КОМПОНЕНТА Е- У
САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 139

Тијана Биберцић

ТРЕНУТНИ ГЛАГОЛИ У ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 147

Киметиа Хрњак Хамидовић

ИМПЕРФЕКТИЗАЦИЈА ГЛАГОЛА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ И ЊИХОВИ
ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 159

Ана Ранђеловић

АРХАИЗМИ И ИСТОРИЗМИ У РЕЧНИКУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА / 171

Ивана Смаилагић

СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА ОСНОВНИХ НАЗИВА ЗА
БОЈЕ У ШВЕДСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 181

Јелена Јанковић

ЛЕКСИКОГРАФСКА ОБРАДА ФРАЗЕОЛОШКИХ ЈЕДИНИЦА СА
ЛЕКСЕМОМ ЈЕЗИК / ЈЕЗУК У ДЕСКРИПТИВНИМ И ФРАЗЕОЛОШКИМ
РЕЧНИЦИМА СРПСКОГ И ПОЉСКОГ ЈЕЗИКА / 195

Светла Рускова Ђермановић

ОСВРТ НА УПОТРЕБУ ГЛАГОЛА РАЗУМЕТИ У СРПСКОМ
И ГЛАГОЛА РАЗБИРАМ У БУГАРСКОМ ЈЕЗИКУ / 215

Јелена Чанчар

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМИ У ПУБЛИЦИСТИЧКОМ СТИЛУ / 221

Валентијина Будинчић

О НОВИЈИМ АНГЛИЦИЗМИМА У СПОРТСКОМ ТЕРМИНОСИСТЕМУ / 229

Јованка Милошевић

ЈОШ О ГЛАГОЛИМА СА ЗНАЧЕЊЕМ УДАРАЊА У САВРЕМЕНОМ
СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА) / 241

Катарина Крстић, Соња Хорњак

ФРАЗЕОЛОГИЈА У НАСТАВИ ШПАНСКОГ ЈЕЗИКА / 249

Катарина Аксић Најшалија Живковић

ОДНОС ЛЕКСЕМА И МЕНТАЛНИХ КОНЦЕПАТА ИЗ
ПЕРСПЕКТИВЕ ТЕОРИЈЕ РЕЛЕВАНЦИЈЕ / 261

Јасмина Бучевац Нерић

ФРАЗЕОЛОШКЕ ЈЕДИНИЦЕ У КОМУНИКАТИВНОЈ
НАСТАВИ ШПАНСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА / 267

Оља Блажевић

ЛАЖ У ЈЕЗИЧКОЈ СВЕСТИ ГОВОРНИКА РУСКОГ И СРПСКОГ ЈЕЗИКА / 277

Аница Радосављевић, Тамара Јеврић

ПРИКАЗ КОЛОКАЦИЈСКЕ МЕТОДЕ ИЛУСТРОВАН
ПРИДЕВОМ EVIDENT / 285

Драгана Вељковић

СВРШЕНИ ГЛАГОЛСКИ ВИД И РЕФЕРЕНЦИЈАЛНО
ВРЕМЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 295

Тијана Божовић

ИМПЕРСОНАЛНОСТ И ПЕРСОНАЛНОСТ У РОМАНУ КАД СУ
ЦВЕТАЛЕ ТИКВЕ ДРАГОСЛАВА МИХАИЛОВИЋА / 309

Јелена Љ. Сјасић

ФИГУРЕ ПОНАВЉАЊА У ПЕСМИ СА СВЕТЛИМ
ПОЉУПЦЕМ НА УСНАМА / 317

Вера Бевриз Нишић

КУМУЛАЦИЈА СИНТАКСИЧКИХ ЈЕДИНИЦА СА
АНАФОРСКОМ КОМПОНЕНТОМ / 331

Саша М. Ђукић

СИНТАКСИЧКИ ОБЛИЦИ ЛИДА (УВОДНЕ
РЕЧЕНИЦЕ) У АГЕНЦИЈСКОЈ ВИЈЕСТИ / 335

Стефан Тодоровић

МЕЂУОДНОС ПЕРИФРАЗЕ И АНТОНОМАЗИЈЕ У
СПОРТСКИМ РУБРИКАМА ДНЕВНЕ ШТАМПЕ (НА ПРИМЕРУ
ИМЕНОВАЊА ПОЈЕДИНАЦА СПОРТИСТА) / 347

Томислав Мајић

ПРИМЕР ПРАГМАТСКЕ АНАЛИЗЕ ПОЛИТИЧКИХ СЛОГАНА / 361

Тајјана Ловре

НАЗИВИ ГЕОГРАФСКИХ ПОЈМОВА У МЕТОНИМИЈСКОМ
АГЕНСУ У МЕДИЈСКОМ ДИСКУРСУ / 369

Барбара Јовановић,

ЈЕЗИК РЕКЛАМА – КАРАКТЕРИСТИЧНЕ СТРАТЕГИЈЕ И
ТЕХНИКЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА У РЕКЛАМАМА / 381

Соња Миловановић

СТРУКТУРНЕ И СЕМАНТИЧКЕ ОДЛИКЕ И ОСОБЕНОСТИ ПЕСМЕ
ОКЦЕ, ОКЦЕ ЗЛО НОВИЦЕ ТАДИЋА (Лингвостилистичка анализа) / 389

Тина Пошпић, Слађана Павловић

ИНТЕРАКЦИЈА ЈЕЗИКА И ДРУШТВА У ЈЕЗИКУ РЕКЛАМА / 401

Милана Додић

СИСТЕМИ ПРОШЛИХ ГЛАГОЛСКИХ ВРЕМЕНА У
СРПСКОМ И ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ / 415

Марија Глишић, Милица Милашиновић

СИСТЕМ ПРОШЛИХ ВРЕМЕНА У СРПСКОМ И ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ / 429

Јована Томић

ПОРЕЂЕЊЕ ПРОШЛИХ ВРЕМЕНА У МОРИЈАКОВОМ
РОМАНУ ТЕРЕЗА ДЕСКЕЈРУ / 443

Ања Шарић

FLOATING QUANTIFIERS IN CONTROL CLAUSES / 451

Наишалија Сивојковић

УПОТРЕБА МЕТАФОРА У КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈИ
СМРТИ У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 465

Željka Janković

LE RÔLE SÉMANTICO-STYLISTIQUE DE L'INFINITIF
DANS LES FABLES DE LA FONTAINE / 477

Кристина Драговић

КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА ПСЕУДОРЕЦИПРОЦИТЕТА
У СРПСКОМ И У НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ / 485

Liljana Ivanova Tomova

ABOUT THE SYSTEM RELATIONS BETWEEN NOUNS IN ENGLISH
SUBSTANTIVE SYNTAGMA IN ATTRIBUTIVE FUNCTION / 497

Данијел Живковић

АНАЛИЗА ЈЕЗИЧКИХ ПОТРЕБА СТУДЕНАТА И
ЊИХОВА ПРИМЕНА У ДИДАКТИЦИ СТРАНИХ
ЈЕЗИКА ЗА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ / 509

Данка Синадиновић

МЕЂУЈЕЗИК – ОД ТЕОРИЈЕ ДО ЈЕЗИЧКЕ УЧИОНИЦЕ / 519

Јелена Јосијевић, Неда Видановић

ЗАНЕМАРИВАЊЕ КОНТЕКСТУАЛНИХ ВАРИЈАБЛИ У
СОЦИОЛИНГВИСТИЧКИМ ИСТРАЖИВАЊИМА О ПРЕКИДАЊУ
САГОВОРНИКА И РОДНОЈ ДОМИНАЦИЈИ / 531

Каталин Озер

ФУНКЦИЈЕ ЈЕЗИКА И ОСЛОВЉАВАЊЕ: ЕМОТИВНА
ФУНКЦИЈА ПРОМЕНЕ МОДУСА / 539

Ана Пејровић

КИНЕСКО-ЕНГЛЕСКИ КОНТАКТИ: КИНЕСКИ ПИЦИН И
СОЦИОЛИНГВИСТИЧКА СИТУАЦИЈА У ХОНГКОНГУ / 547

Маја Ситанојевић Гоцић

О ПРЕВОЂЕЊУ ПРАВНЕ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ / 555

Mirjana Matović

ЈЕЗИЧКА IDEOLOGIЈА I ПОРОУЛАРНИ NARODNI ZVUK
-SLUČAJ SRBIЈE DEVEDESETIH GODINA XX VEKA- / 569

Александра Б. Шуваковић

ШКОЛСКЕ ГРАМАТИКЕ ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА / 579

Снежана Зечевић

КРЕАТИВНО ПИСАЊЕ ЗА ПОЧЕТНИКЕ ЕНГЛЕСКОГ
ЈЕЗИКА (УЗРАСТ 9-10 ГОДИНА) / 591

Миљана К. Стојковић

ЗНАЧАЈ И МОГУЋНОСТ УВОЂЕЊА ДРУШТВЕНИХ
МРЕЖА У УЧЕЊУ СТРАНОГ ЈЕЗИКА / 603

Тина Пошић¹

СТАВОВИ И ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ УЧЕНИКА И УЧЕНИЦА СРЕДЊЕ ШКОЛЕ
ПРЕМА ГРАМАТИЧКОМ РОДУ И РОДНОЈ НЕЈЕДНАКОСТИ / 611

Марија Копривица Лелићанин

ПРОБЛЕМ РАСЛОЈАВАЊА ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА
У ГРАМАТИЦИ ЛУКЕ СЕРИЈАНИЈА / 621

Слађана Луковић

СТАВОВИ СТУДЕНТКИЊА И СТУДЕНАТА ПРЕМА
ПРИМЕНИ РОДНО ОСЕТЉИВОГ ЈЕЗИКА / 631

Миле Сајчић

СТРАТЕГИЈЕ УЧЕЊА СТРАНОГ ЈЕЗИКА / 641

Маиа Петровић

УПОТРЕБА РОДНО СЕНЗИТИВНОГ ЈЕЗИКА У МЕДИЈИМА / 651

Tijana Dabić, Radmila Suzić, Ivana Ćirković Miladinović

AKULTURASIJA I INTEGRISANI RAD SA ODREĐENOM DISCIPLINOM
U ENGLLESKOM JEZIKU ZA POSEBNE NAMENE / 661

Маршин Хенцелман

РАЗВОЈ РУСИНСКОГ ЈЕЗИКА ОД 1945. ГОДИНЕ ДО ДАНАС / 669

Катјарина Радојковић Илић

АУТЕНТИЧНИ ДИДАКТИЧКИ МАТЕРИЈАЛ У НАСТАВИ
СТРАНОГ ЈЕЗИКА: ЗАДОВОЉСТВО ИЛИ ПОТРЕБА? / 677

Јулијана Вулејић

ФЕНОМЕНИ ЈЕЗИЧКОГ КОНТАКТА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
БИЛИНГВАЛНИХ СТУДЕНАТА ГЕРМАНИСТИКЕ / 685

АУТОРИ / 699

Ана Тешић¹
Београд

АНАЛИЗА НАЗИВА МИТОЛОШКИХ БИЋА РОМАНСКОГ ПОРЕКЛА У ГОВОРИМА ЈАДРАНСКОГ ПРИМОРЈА²

У раду се анализирају називи митолошких бића романског порекла посведочени у говорима Јадранског приморја. Екцерпирани су дијалекатски речници који обрађују приморске говоре. На основу прегледаних речника и одговарајуће литературе дошло се до следећих назива: *ширига*, *ширигун*, *широлига*, *фурлешо*, *лорко*, *мацаруо/мацић* и *шинџилин*. Уз сваки назив дате су дијалекатске потврде и етимолошко тумачење на основу етимолошких речника српског (српскохрватског) и италијанског језика. Извршена је фонетска, творбена и семантичка анализа. Ради бољег разумевања дате проблематике, изнет је кратак опис ових представника ниже митологије. Циљ рада је да се сакупе постојећи облици назива митолошких бића романског порекла на Приморју, да се изврши њихова анализа и омогуће даља истраживања романског елемента у јужнословенској народној демонологији.

Кључне речи: митолошка бића, фонетска анализа, творбени потенцијал, семантички помак, етимологија

1. Увод

Словенска веровања у митолошка бића очувала су се у великој мери до данашњих дана. На територији јужнословенских језика и даље су у живој употреби термини попут *аждаје*, *але*, *акреја*, *бабароге*, *виле*, *вештице*, *усуда*, претежно код становника руралних средина. Такође, у народним предањима опстале су и приче о начинима на које се човек ових демона може ослободити или их учинити безопасним (нпр. стављање ексера у уста *ширигунима* и њихово сахрањивање лицем надоле)³.

У овом раду фокусираћемо се на називе митолошких бића романског порекла посведочених у говорима Јадранског приморја⁴. Њихов број није велик уколико се упореди са називима бића словенског порекла (ради се о њих 7). Циљ рада је да се изврши фонетска, творбена и семантичка анализа датих назива. Дакле, у овом раду указаћемо на фонетске промене до којих је дошло у постојећим дијалекатским потврдама, видећемо колики је творбени потенцијал анализираних лексема и испитаћемо могуће семантичке помаке. Такође, за сваки од назива изнеће се и одговарајуће етимолошко тумачење на основу етимолошких речника српског (српскохрватског) и италијанског језика. Поред лингвистичких података, ради бољег разумевања проблематике, даћемо и кратак опис ових представ-

1 tesicana@gmail.com

2 Овај чланак је настао као резултат рада на пројекту бр. 178007 „Етимолошка истраживања српског језика и израда *Етимолошког речника српског језика*“, који у целини финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

3 Уп. Виншћак 2005: 225.

4 Под термином Јадранско приморје подразумевамо појас од Црне Горе до Истре.

ника ниже митологије (тј. народне демонологије) који укључује њихов изглед и удео у животима становника Јадранског приморја. Настојаћемо да овим радом изнесемо што прегледнији опис романских митолошких бића у јужнословенској митологији Приморја, као и да укажемо на језичке црте њихових назива.

2. О митолошким бићима романског порекла на Јадранском приморју

Народна демонологија врло је распрострањена и у савремено доба, иако треба напоменути да веровања тог типа постоје готово искључиво ван градских средина. Међутим, сва митолошка бића нису једнако заступљена. Нека, попут *вештиице*, *бабароге* или *вампира* и данас постоје у народним предањима, док нека друга (попут, рецимо, *шинџилина* или *маџића*) нису нашла свој пут до шире популације. Порекло ових бића може утицати на њихову популарност – тако ће словенски демони бити заступљенији на ширем подручју него романски.

Као што је већ напоменуто, број митолошких бића романског порекла на тлу Балкана је невелик и веровања везана за њих претежно се могу наћи у приморским областима и залеђу. Управо је Приморје имало највише контаката са романским народима и језицима, пре свега са Италијанима и италијанским језиком (иако би прецизније било говорити о утицају не италијанског књижевног језика, већ о утицају венецијанског/млетачког и(ли) тршћанског/фурланског дијалекта).

Нека од ових митолошких бића већ су описана у литератури⁵, али до сада нису на једном месту била пописана сва романска бића (и различите дијалекатске варијанте њихових назива) на подручју читавог Приморја. Занимљиво је напоменути да већина романских митолошких бића посведочених на Приморју и даље постоји у народним веровањима становника Апенинског полуострва⁶.

Прегледајући дијалекатске речнике који обрађују говоре Приморја, као и одговарајућу литературу, нашли смо називе следећих митолошких бића романског порекла – *шџириџа*, *шџириџун*, *шџиролиџа*, *фурлеџо*, *лорко*, *маџаруо/маџић* и *шинџилин*⁷. Ових седам назива митолошких бића подељено је у три групе. Критеријуми поделе су екстралингвистички, а сама подела је ту пре свега ради лакшег сналажења и боље прегледности анализираних материјала. Имајући то у виду, групе су одређене на основу неких од главних критеријума којима се воде фолклористи при ближем одређивању митолошких бића, а то су најпре време и место појављивања ових представника ниже митологије, као и њихово дејство на свакодневни живот људи⁸. У првој групи налазе се *шџириџа*, *шџириџун* и *шџиролиџа*, у другој *фурлеџо* и *лорко*, док трећу групу чине *маџаруо/маџић* и *шинџилин*.

2.1. Штрига, штригун и штролига

Шџириџа, *шџириџун* и *шџиролиџа* чине једну целину јер се сва три представника ниже митологије повезују у народним веровањима са вештичарењем, гатањем и прорицањем судбине, као и са разбијањем чини и клетви. *Шџириџа* и *шџириџун*

5 Лоџица 1995; Липовец Чеброн 2002; Виншћак 2005.

6 Подаци преузети 25.6.2011. године са интернет енциклопедије <http://it.wikipedia.org>

7 Различите гласовне варијанте назива биће дате у оквиру описа језичких црта сваког појединачног назива.

8 Још неки од критеријума били би начини борбе против ових бића или њихово порекло.

су, према предањима, готово увек недобронамерни и приказују се као зли демони, док се *широлиге* боре против чини и магија.

2.1.1. Штрига

Штрига је вероватно најраспрострањеније биће ниже митологије романског порекла у словенском свету. Назив *ширига* налазимо од простора бивше Југославије до Пољске и Русије. Ова лексема, како читамо код Мошињског, има велики број варијанти у словенским језицима. Овде ћемо навести називе забележене код Западних Словена, који би се налазили на крајњој западној граници простирања ове речи у словенским језицима – *striha* у словачком и *strzyga* у пољском језику (Мошињски 1967 2: 647).

Штрига се сврстава у категорију „знајућих“ људи, односно људи који имају неко „надзнање“ (СМ 2001: 592). Карактеристичног је изгледа – често има демонска обележја у виду репа или рогова, седа је и хрома, обично грбавог носа. *Штрига* може бацати урок на људе и најчешће напада слабе и немоћне (Виншћак 2005: 227). Места окупљања *ширигама* су, према казивању старијих, текуће воде и раскршћа (l.c. 224).

Лексема *ширига* има много фонетских варијанти које варирају у зависности од подручја. Једна од најраспрострањенијих фонетских појава које срећемо код лексема романског порекла на Јадрану засигурно је уметнути назал. Други назив за ову фонетску промену јесте ринизам. Назал -н- најчешће се јавља испред дентала и палатала⁹, али може се наћи и испред других гласова. У случају лексема *ширига* уметнут је испред велара. Тако је у потврди са Вргаде – *ширинга* (Јуришић 1973: 211). У неким говорима паралелно функционишу назализована и неназализована варијанта. У брачким говорима налазимо тако обе варијанте – *ширинџа*¹⁰/*ширириџа*¹¹ и *ширига*¹², као и у говору Виса (Роки 1997: 516) – *стрига* и *стригна*¹³. *Појврде* без назала уочене су у говору Будве и Пашировића – *ширига*¹⁴ (Липовац Радуловић 1997: 293), ЈИ Боке – *ширига* (Липовац Радуловић 1981: 340), СЗ Боке – *ширига* (Мусић 1972: 253), Дубровника – *ширига* (Бојанић, Тривунац 2002: 454), Цреса – *ширига* (Хаутзагерс 1985: 371), Орбанића у Истри – *ширига* (Калзбек 1998: 564), као и у говору Бакарца и Шкрљева – *ширига* (Турина, Шепић 1977: 197). Друга фонетска промена уочена код ових лексема јесте прелаз *с* у *ш*. Овај прелаз у спрези је са изговором старог млетачког *с* као *ш* и везује се за млетачки период примања романских посуђеница (Мусић 1972: 92). Једина потврда у којој није дошло до прелаза нађена је у говору Виса – *стрига*/*стригна*. У свим осталим говорима Приморја забележен је облик са *ш*, нпр. у ЈИ Боки – *ширига* (Липовац Радуловић 1981: 340).

Етимологија назива *ширига* је позната. Реч је италијанског порекла, с тим што неки речници као етимон наводе лексему *strega* из књижевног италијанског (Липовац Радуловић 1981: 340; Јуришић 1973: 211), док други наводе облик *striga* из тршћанског дијалекта (Роки 1997: 516) или *striga* из млетачког (Мусић 1972: 253). На основу фонетског склопа и историјских чинилаца, највероватније је овај

9 Уп. Мусић 1972: 96.

10 Вуковић 2001: 361.

11 Шимуновић 2006: 575.

12 *ibid.*

13 Назал је у овој лексеми уметнут после велара.

14 Весна Липовац-Радуловић није акцентовала одреднице у овом речнику.

назив у наше крајеве дошао из млетачког¹⁵. Сама италијанска реч води порекло од латинског *striga(m)*¹⁶, народне варијанте произашле из *strix, strigis* у значењу „ноћна птица, ћук“ (ДЕЛИ 1979–1988: 1285)¹⁷.

Лексема *штрига* интересантна је по питању деривације и семантике. Развила је већу породицу речи, која укључује именице и глаголе. Сви глаголи носе исто значење „опчинити, зачарати, бацити враџбине“ – *заширигаи*, *уширигаи* у говору ЈИ Боке (Липовац Радуловић 1981: 380, 368), *уширигаи* у говору Будве и Паштровића (Липовац Радуловић 1997: 314), *штригонати* и *заширигонати* у Истри (Калзбек 1998: 564), као и радни глаголски придев – *за-штригала* у говору Цреса (Хаутзагерс 1985: 371). Реч *штрига* такође гради и именице – нпр. *штринџурина* са пејоративним значењем (Јуришић 1973: 211). Овде можемо уврстити и лексеме попут *штригарија* (Мусић 1972: 253), *штригарија* (Турина, Шепић 1977: 197) и *штринџарија* (Шимуновић 2006: 575) у значењу „чаролија, враголија“. Етимон је исти за све три именице – итал. *stregheria*.

Код назива *штрига* уочили смо неке очекиване семантичке помаке. Основно значење „вештица, чаробница“ прећи ће у „зла жена“ у говору ЈИ Боке (Липовац Радуловић 1981: 340) или у „ружна, неуредна жена“ и „оштро и зло женско чељаде“ у брачким говорима (Шимуновић 2006: 575), што је сасвим у складу са народном представом *штриге* као злокобног магијског симбола који доноси несрећу: Како ти га је кацала, штрига једна брезобразна. (Липовац Радуловић 1981: 340) – Немој бит штрига, урел се. (Шимуновић 2006: 575).

2.1.2. Штригун

Штригун у народним веровањима има сличне карактеристике као *штрига* – поседује натприродне моћи и у највећем броју случајева користи их да нанесе зло људима. Према народним предањима, *штригун* се рађају у црној постељици и са репом. Најчешће се појављују у току ноћи, а места окупљања су им раскршћа путева. Постоје и веровања да *штригун* људима пију крв (Виншћак 2005: 226). Народ Истре имао је различите начине борбе против *штригуна*: „[...] људи су носили криж, стављали огледалце испод јастука.“ (ibid.). Такође су забијали ножеве у улазна врата или користили разне врсте амајлија (ibid.).

Именица *штригун* нема велики број гласовних варијанти попут именице *штрига*. Од фонетских промена уочен је ринизам. Потврда са уметнутим назалом *-н-* јавља се у говору Селаца на Брачу – *штринџун* (Вуковић 2001: 361). У говору Вргаде (Јуришић 1973: 210), потом Цреса (Хаутзагерс 1985: 371) и Брача (Шимуновић 2006: 575) паралелно стоје назализована и неназализована варијанта – *штриџун* и *штринџун*. Дијалекатске потврде без назала посведочене су у говору ЈИ Боке – *штригун* (Липовац Радуловић 1981: 340), Бакарца и Шкрљева – *штригун* (Турина, Шепић 1977: 197), Орбанића у Истри – *штриџон* (Калзбек 1998: 564), као и у другим говорима Истре – *штриго/штригон* (Виншћак 2005: 228-229).

15 Поред лексема које се сматрају далматско-романским лексичким остацима, романизми на Приморју су у највећем броју случајева млетачког порекла, уз мањи број лексема које воде порекло од књижевног италијанског језика.

16 Наведен је облик у акузативу, а разлог лежи у чињеници да је прелаз именица из латинског у романске језике вршен управо преко облика акузатива јединине, уз ретке изузетке када се користио номинатив јединине.

17 Можемо упоредити значење изворног етимона *strix, strigis* „ноћна птица“ са словенским веровањем да вештича душа често ноћу „[...] лети у облику лептира и штети људима“ (СМ 2001: 77).

Етимон назива *шириџун* је италијански облик *stregone*, тј. његова млетачка варијанта *strigone* у значењу „мушка особа која се бави вештичарењем“ (ДЕЛИ 1979–1988: 1285). Облици *stregone/strigone*, опет, имају исто порекло као и италијанска *strega*, односно њени су деривати. Пошто су у питању говори Јадранског приморја, вероватнији етимон је млетачки облик.

Назив *шириџун* развио је минималну деривацију, те смо нашли само једну изведеницу – придев *шириџунски* у говору Вргаде (Јуришић 1973: 210).

Семантички помак готово је идентичан ономе код лексеме *шириџа* – пошто *шириџун* представља негативно биће, самим тим он може означавати и „злу особу“ у говору ЈИ Боке: Јутрос сам прво средла онога штригуна и цијели дан ми је пошо пер тресо (Липовац-Радуловић 1981: 340).

2.1.3. Ширологиџа

О *широлиџама* се у народним предањима Истре говори као о врачарама, женама које могу скидати уроке (Орлић 1986: 6), с тим што оне некад могу учинити и зло, односно некога зачарати (ibid.). Поступак скидања урока је једноставан – баци се жар у благосиљану воду, те, уколико потоне, у питању је заиста урок или клетва, а ако жар остане да плута на води, проблеми појединца немају везе са *шириџама* и *шириџунима* (Орлић 1986: 6). Овакво виђење *широлиџе* карактеристично је за читаво Приморје.

Код дијалекатских потврда назива *широлиџа* уочене су две фонетске промене – прелаз с у *ш* и обезвучавање велара *ǰ* у свој безвучни парњак *к*. Облици код којих није дошло до прелаза с у *ш* посведочени су само у говору Дубровника – *стиролиџ* и *стиролиџа* (Бојанић, Тривунац 2002: 381) и Виса – *стиролиџа* (Роки 1997: 517). У осталим приморским говорима забележен је облик са *ш*, нпр. у цреским говорима – *ширџолика/ширџолико* (Хаутзагерс 1985: 371). Друга уочена промена јесте обезвучавање велара *ǰ* у безвучно *к*. Овај тип обезвучавања чест је код алоглотских лексема романског порекла (Мусић 1972: 91). Међутим, једини облик овог назива код којег је до обезвучавања дошло потврђен је у цреским говорима – *ширџолика/ширџолико* (Хаутзагерс 1985: 371). У другим говорима Приморја забележени су облици са *-ǰ-*, рецимо у брачким говорима – *широлиџа* (Шимуновић 2006: 575).

У наше крајеве назив *широлиџа* стигао је преко млетачког *stroleg(o)* и(ли) фурланског *strolig*, варијанти књижевног италијанског облика *astrologo* у значењу „гаталац“. Имајући у виду да су називи *шириџа* и *шириџун* највероватније млетачког порекла, исто можемо тврдити и за назив *широлиџа*. Све поменуте именице воде порекло од латинског *astrologo* (Скок 1971–1974 1: 67)¹⁸.

Назив *широлиџа* веома је творбено продуктиван. Деривационо гнездо чине глаголи, придеви и једна именица у говору Виса – *стиролиџоњи* „прорицање по звездама“ (Роки 1997: 517). Придеви су забележени у говору Селаца на Брачу – *широлиџан* „прорицан по звездама“ (Вуковић 2001: 361), *широлиџан* „паметан, бистар“ (Калзбек 1998: 564), као и у говору Виса – *стиролиџон* „паметан“ (Роки 1997: 517). Глаголи носе исто основно значење „прорицати будућност, гатати“ – *широлеџаи* у говору ЈИ Боке (Липовац Радуловић 1981: 341), *широлиџаиши* у говору Вргаде (Јуришић 1973: 211), *широликаи* и *широликује* у цреским говорима (Хаутзагерс 1985: 371), *широлиџаи* и *широлиџаваи* у говору Селаца на

18 Уп. ЕРСЈ 2003–: 230–231, s.v. астролог.

Брачу (Вуковић 2001: 361), *широлигаџи*, *широлигаџи* и *широлигаџаџи* у осталим брачким говорима (Шимуновић 2006: 575), *широлигаџи* и *широлигаџевати* у говору Орбанића (Калзбек 1998: 564), *широлигаџи* у сплитском говору (Радишић 2003: 61), *широлигаџи* у дубровачком (Бојанић, Тривунац 2002: 381) и *широлигаџи* у говору Виса (Роки 1997: 517).

Занимљиво је питање семантике ове именице и њених деривата. Основно значење назива *широлига* је „гатара, врачара“, а глагола *широлигаџи* „прорицати будућност, гатати“. Међутим, поред основног значења глагола, у неким говорима уочили смо помак на „мозгати, ломити главу“ и „очима брзо окретати“. У говору Вргаде присутна су оба ова значења, док у брачким говорима, потом сплитском и дубровачком постоји само секундарно значење „мозгати, ломити главу“. Када је у питању именица *широлига*, њоме се такође означава „особа који воли филозофирати“ (у говору Сплита), али у пејоративном значењу. Дакле, можемо закључити да је семантички помак са „прорицати будућност, гатати“ на „мозгати, ломити главу“ очекиван, а да имамо интересантан помак на „очима брзо окретати“ само у говору Вргаде.

2.2. Фурлето и лорко

Митолошка бића романског порекла *фурлеџо* и *лорко* у овом раду чине једну целину, јер су у питању ноћни демони који у највећем броју случајева чине нажао људима.

2.2.1. Фурлеџо

Фурлеџо спада у ред митолошких бића која се јављају ноћу. Познат је на читавом простору Апенинског полуострва, али и шире (све до нордијских земаља)¹⁹. У Италији се *фурлеџо (folletto)* приказује као мало, окретно, гротескно биће које често воли да прави штету људима – узнемирава стоку, квари сељацима пољопривредне алатке и машине, мрси косу женама. Овај демон везан је за људе, те најчешће обитава у њиховој близини, док му друго станиште може бити шума. На Приморју, назив *фурлеџо* посведочен је искључиво на Црногорском приморју.

У ЈИ Боки ово митолошко биће назива се *фурлеџо* и *фурлеџо* (Липовац Радуловић 1981: 97). На основу примера у речнику говора ЈИ Боке види се да *фурлеџо* у Боки живи близу људи, односно у овом случају у подруму: У Прчањ ми зборимо да фулето живи у шифит, а баба Коризма у комин. (ibid.). У Будви и Паштровићима назив је исти, а из следећег примера се види да га користе за плашење деце: Будите добри, ако не, доће крампус и фурлето, тако су ћецу у Будву прије препадали. (Липовац Радуловић 1997: 92). Питање којим би се ваљало позабавити у будућности јесте појава консонанта *p* у облику *фурлеџо*, јер у директном етимону, италијанском облику *folletto* овог консонанта нема. Такође, ова сугласничка промена, према нашим сазнањима, није до сада забележена код алоглотских лексема романског порекла у говорима Приморја.

Назив *фурлеџо* је на наше Приморје дошао са друге стране Јадрана, те и његово порекло тражимо у називу италијанског демона *folletto*. Италијанско митолошко биће свој назив дугује придеву *folle* у значењу „неразуман, луд“, чији је

¹⁹ Податак преузет 25.6.2011. год. са интернет енциклопедије <http://it.wikipedia.org/wiki/Folletto>

етимон латинско *fōlle(m)* са првобитним значењем „кожна торба, лопта“ које је потом путем метафоре прешло у „празна глава“ (ДЕЛИ 1979–1988: 446).

У Црној Гори *фурлеишо* у народним веровањима данас означава не толико шумског или кућног демона колико „страшило, вукодлака, смешно обучену особу“ у говору ЈИ Боке (Липовац Радуловић 1981: 97) или само „страшило“ у говору Будве и Паштровића (Липовац Радуловић 1997: 92).

2.2.2. Лорко

Веровања везана за митолошко биће *лорко* посведочена су у Црној Гори, Хрватској и Словенији. О њему у овим крајевима круже разна предања, али оно што их сва повезује јесте да *лорко* у највећем броју случајева наноси зло људима, односно поиграва се са њима. *Лорко* се најчешће приказује у виду магарета (или мазге) које ноћу стоји на путу чекајући пролазнике и „[...] жели да узјаше на њ; ако не, сам се подвуче под човјека, а тада нарасте као највећи бријег и занесе човека камогод па га ту остави.“ (Стојковић 1934: 226). Сматра се да *лорко* настаје из смећа, те често оставља смрад за собом, а доказ за то је у његовом другом називу – *смешињак* (Лозица 1995: 16).

Назив *лорко* има много варијанти посведочених у говорима Приморја са различитим фонетским (и морфолошким) променама. Најуочљивија промена је очување италијанског члана (*l'*) у облику *лорко* – ит. *lorco* > сх. *лорко*). Ова појава честа је у процесу позајмљивања речи на Приморју (уп. ит. *l'umbrella* > сх. *лумбрела* (Мусић 1972: 184)). Облици са очуваним чланом посведочени су у говору ЈИ Боке – *лорко/лурко/лорко* (Липовац Радуловић 1981: 195), СЗ Боке – *лорго/лорко* (Мусић 1972: 183), Дубровника – *лорко* (Бојанић, Тривунац 2002: 210) и Конавала – *лорко/лорко* (Кашаћ 1995: 349). У говору Будве и Паштровића забележени су облици и са чланом и без њега – *лорко/орко* (Липовац Радуловић 1997: 172). Дијалекатске потврде назива *лорко* у којима се италијански члан није очувао потврђене су у неким говорима Хрватског приморја – *орбо, орво, орхо, оркул* (Лозица 1995: 12); *орсо* (Стојковић 1934: 226). Обезвучавање велара *ʒ* у безвучни парњак *к* потврђено је само у говору СЗ Боке – *лорко*, где постоје такође и облик са *-ʒ-* – *лорџо* (Мусић 1972: 183), али је такође уочен и прелаз *к* у *х* у лексемама *орхо* и *орхо марин* (Лозица 1995: 12). Забележени су и хибридни облици *мањинорџо, мањиморџо, манинорџо* и *манинорсо* (*ibid.*).

Лексема *лорко* директна је позајмљеница (<ит. *lorco*). Италијански етимон води порекло од учене латинске речи *Orsci(m)* претпостављеног значења „пребивалиште мртвих“, чија етимологија није разјашњена, али постоје претпоставке да је етрурског порекла (ДЕЛИ 1979–1988: 840).

Од деривата лексеме *лорко* нашли смо само глагол *лоркаш* у говору Дубровника у значењу „ходати и забављати се ноћу са друштвом“ (Бојанић, Тривунац 2002: 209).

Лексема *лорко* није развила богату полисемију. Код глагола *лоркаш* дошло је до семантичког помака, јер се развило значење „ходати и забављати се ноћу са друштвом“: Ова данашња младос по сву ноћ лорка, а по дану спава. – А паса поноћа, почме лоркање кроз улице. (Бојанић, Тривунац 2002: 209). Овај семантички помак везујемо за народно веровање да је *лорко* ноћни демон који изводи разне несташлуке и поиграва се са људима. Други минимални помак у значењу уочен је у неким говорима Црногорског приморја – у Црној Гори назив *лорко* означава страшило (Липовац Радуловић 1997: 172), док, са друге стране, у говори-

ма Хрватског приморја претежно има значење ноћног демона. Такође, у Шкаљарима, делу Котора, именица *лорко* може имати значење „мјесто где се сакупљају духови“ (Липовац Радуловић 1981: 195).

2.3. Мацаруо/мацић и тинтилин

Мацаруо/мацић и *тинтилин* су, према народним веровањима, демони *некршћеници*, односно демони настали од умрле и(ли) некрштене деце. „Веровања о некршћеницима позната су код свих словенских народа, али су најизразитије заступљена код Јужних Словена“ (СМ 2001: 376). У јужнословенским веровањима разликујемо две зоне – континенталну и приморску. *Мацаруо/мацић* и *тинтилин*, као демони романског порекла, везани су за Приморје и неке граничне континенталне крајеве, те стога припадају приморској зони (Раденковић 2004: 203). У континенталну зону убраја се крај „[...] између реке Мораве на западу и Старе планине на истоку, а на југу се пружа до словенско-грчке границе“ (ibid.). Главна разлика између *некршћеница* континенталне и приморске зоне је у изгледу – у унутрашњости су најчешће приказани у облику птице, док су на Приморју у облику детета са црвеном капом (СМ 2001: 377).

2.3.1. Мацаруо/мацић

Податке о *мацарулу* налазимо још у Вуковом Рјечнику. Он га описује као духа умрле деце који „[...] у гробу оживи и из гроба кашто излази и малу дјецу мучи и дави“ (Вук 1852: 490). Ова митолошка бића излазе ноћу, обично у лику малог детета са црвеном капицом и често са свећом на глави. Међутим, на Брачу и у Пољицама указују се као „[...] огањ, пламен који скаче“ (Лозица 1995: 21). *Мацићи/мацарули*, према народним предањима, могу настати и из јајета које се чува испод пазуха или ако се роде као десето мушко дете исте мајке (l.c. 20). Уколико чине нажао, ради се о мањим несташљуцима – гризу руке и ноге ономе ко ноћу излази напоље или одводе стоку даље од имања (ibid.).

Назив *мацаруо/мацић* има мноштво дијалекатских варијанти у говорима Приморја. У говорима Боке посведочени су облици *мацарул/мацаруо/мацируо* (Вук 1852: 490). У говору Брусја на Хвару (Дулчићи 1985: 525), Комиже на Вису (Мардешкић-Центин 1997: 290) и осталих говора Виса (Роки 1997: 275), потом у говору Селаца на Брачу (Вуковић 2001: 199), као и у већини других брачких говора (Шимуновић 2006: 274) јављају се облици *мацић/мацић*. У говору Суматина на Брачу постоје облици *мачић* и *мацић* (Новаковић 1994: 125). Поред наведених дијалекатских облика, постоје и варијанте назива *мацаруо/мацић* које су последица укрштања са српскохрватским придевом *мали* – *малик*, *малецић*, *малицић*, *маличић*, *малић*, *маличац*, *малишац*, *мализаз*, *маљак*, *маљик*, *маслак* (СМ 2001: 378). Такође, јављају се и хибридни облици овог назива – *мацмалић*, *масвалић*, *мамалић* (ibid.). Када су у питању хибридни облици, Петар Скок упућује на први део италијанских сложеница *mazzamurello* и *mazzamureddu* – *mazza-* (Скок 1971–1974 2: 344–345). Два управо поменута италијанска облика неки су од назива за митолошка бића у покрајинама Марке и Мађерата (*mazzamurello*), као и на Сицилији (*mazzamureddu*)²⁰.

20 Подаци преузети 25.6.2011. год. са интернет енциклопедије <http://it.wikipedia.org/wiki/Mazzamurello>

Скок назив *маџић* изводи од италијанске речи деминутивног значења *massar(i)ol > maisaloro* „породични дух“, изведенице од средњелатинског поименог придева *massarius* < лат. *massa* „посед“. Лексема *massar(i)ol* у себи садржи комбинацију двају деминутивних наставака – *-ariol* (< лат. *-arius*) и *-olus* (Скок 1971–1974 2: 344–345).

Уочени су и неки деривати лексеме *маџић*. Нађен је један аугментатив у говору Селаца на Брачу – *маџићина*, који означава „дух умрлог, а некрштеног детета“, али има и фигуративно значење „дух, утвара“: види сан маџићину! (Вуковић 2001: 199). Назив *маџић* је у говорима Брача постао антропоним, те налази мо презиме *Маџић*, женски облик *Маџићиница* и присвојни придев *Маџићини* – „надимак је једне обитељи Трутанић, а због претка који се је ноћу подједнако добро сналазио као и дању“ (Вуковић 2001: 199). Најзад, у говору Сплита *мачичима* се означавају „зли патуљци“ (Радишић 2003: 36).

2.3.2. Тинџилин

Назив *тинџилин* карактеристичан је за Боку, Дубровник и Пељешац. Према народним предањима, ово митолошко биће указује се као дете са црвеном капицом „[...] које се могло намамити на уштипке“ (Раденковић 2004: 203). Веома је блиско *маџарулу/маџићу*, ако се узме у обзир њихово порекло и место деловања. Попут *маџића*, и *тинџилин* се може излећи из јајета које се чува испод пазуха (*ibid.*). Оба бића често се везују за новац, те своје господару могу донети богатство (Лозица 1995: 20). Главна разлика између *маџића* и *тинџилина* је у времену и облику појављивања – *тинџилин* се најчешће указује око поднева и готово увек у лику дечака са црвеном капицом, док су *маџићи* ноћна бића која могу узимати и друге облике (пламена, магарца, итд.) (l.c. 25).

Поред облика *тинџилин*, јављају се и облици *тинџилин*, *тинџилинић*, *тинџи* (СМ 2001: 530). Варијанте *тинџилинић* и *тинџи* представљају хипокористичне облике, док је у облику *тинџилин* дошло до испадања назала *-н*²¹. У *говору Дубровника њосведочени су облици тинџилин и тинџи* (Бојанић, Тривунац 2002: 390). Међутим, аутори не дају прецизну дефиницију, већ само напомињу да се ради о живом бићу, које може бити у облику птице или човека, уз примере: Дјецу се забавља с пјесмицом: „Сједи тинто на граници у црвеној кабаници; више ваља кабаница него тинто и граница!!“ (*ibid.*).

Назив *тинџилин* могао би бити далматско-романски лексички остатак италијанског облика *tentennino* којим се означавао ђаво. Облик *tentennino* био би заправо деминутив са латинским суфиксом *-inus* од глагола *tintinare* у значењу „звонити звоном“ (Скок 1971–1974 3: 471). У савременом италијанском, назив *tentennino* изашао је из употребе и сматра се архаизмом. Митолошко биће истог или сличног назива као приморски *тинџилин* није данас познато у народним веровањима Италије.

3. Закључак

У овом раду покушали смо да изнесемо најважније карактеристике митолошких бића романског порекла на Јадранском приморју, као и да извршимо

21 Могуће је да је до испадања дошло због потребе упрошћавања сугласничке групе *-нић-*. У говорима Јадрана забележена је ова појава, али она није толико честа у свим приморским говорима (уп. Мусић 1972: 96).

анализу њихових назива. У оквиру фонетске анализе базирали смо се на фонетским променама које су се јавиле у оквиру ових назива и њихових дијалекатских потврда. Анализом се такође обрадио и творбени потенцијал датих назива, као и механизми деривације који се у том процесу користе. Испитали су се и могући семантички помаци, а посебна пажња придала се значењима која су се развила секундарно у приморским говорима. Користили смо се дијалекатским речницима и другом релевантном литературом да бисмо добили комплетан регистар свих посведочених назива митолошких бића који су на наше просторе доспели претежно са Апенинског полуострва. Није необично да су у питању демони познати у народним веровањима Италије, јер је управо са том медитеранском земљом приморско становништво имало најживљу трговинску и културну размену.

Неки од ових припадника ниже митологије и даље су присутни у причама и обичајима становника руралних подручја обе стране Јадрана, па и шире (то је случај са италијанским *mazzaturello*-ом или бокељским *лорком*). У поређењу са словенским *вештицима* и *вамџирима*, већина митолошких бића романског порекла није допрла до шире популације нити ушла у књижевност простора бивше Југославије.

Њихово несловенско порекло може бити заслужно за то што ове лексеме (осим лексема *шџириџа* и *шџиролиџа*) нису развиле значајнија деривациона гнезда нити већи број значења. У највећем броју случајева ради се о деминутивима, аугментативима или пејоративима, као и о глаголима који означавају радњу. Када је у питању семантика, већина семантичких помака је очекивана. Сиромашна деривација заправо сведочи о слабој уклопљености ових лексема у српскохрватски лексички систем.

Литература и извори

- Бојанић, Тривунац 2002: М. Бојанић, Р. Тривунац, Рјечник дубровачког говора, *СДЗб*, 49.
- Виншћак 2005: Т. Vinšćak, О štrigama, štrigunima i krsnicima u Istri, Zagreb: *Studia ethnologica Croatica*, 17, Zagreb, 221-235.
- Вук 1852: В. Стефановић Караџић, *Српски рјечник*, Београд: Просвета.
- Вуковић 2001: С. Vuković, *Ričnik selaškega govora. Rječnik dijalekta Selaca na otoku Braču*, Split: Laus.
- ДЕЛИ 1979–1988: М. Cortelazzo, Р. Zolli, *Dizionario etimologico della lingua italiana* 1–5, Bologna: Zanichelli.
- Дулчићи 1985: Ј. Dulčić, Р. Dulčić, Рјечник брушкога говора, *HDZb*, 7, 371–747.
- ЕРСЈ 2003–: А. Лома и др, *Етимолошки речник српског језика*, Београд: Институт за српски језик Српске академије наука и уметности.
- Јуришић 1973: В. Јуришић, *Рјечник говора отока Vrgade*, II. dio Рјечник, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Калзбек 1998: Ј. Kalsbeek, *The Čakavian Dialect of Orbanići near Žminj in Istria* (= Studies in Slavic and General Linguistics 25), Amsterdam/Atlanta: Rodopi.
- Кашић 1995: З. Kašić, *Govor Konavala*, *СДЗб*, 41, 241–396.
- Липовац Радуловић 1981: В. Lipovac Radulović, *Romanizmi u Crnoj Gori, jugoistočni dio Boke Kotorske*, Cetinje/Titograd: Obod/Pobjeda.

- Липовац Радуловић 1997: V. Lipovac Radulović, *Romanizmi u Crnoj Gori. Budva i Paštrovići*, Novi Sad: MBM–plus.
- Липовец Чеброн 2002: U. Lipovec Čebrown, *Mitološka bitja v Slovenski Istri*, Koper: *Brazde s trtnina*, 7, Koper, 62–70.
- Лозица 1995: I. Lozica, *Dva demona: orko i macić*, Zagreb: *Narodna umjetnost*, 32, sv. 2, Zagreb, 11–63.
- Мардешић Центин 1997: P. Mardešić Centin, *Rječnik komiškog govora*, *HDZb*, 4, 265–321.
- Мошињски 1967: K. Moszyński, *Kultura ludowa Słowian* 1–2, Warszawa: Książka i Wiedza.
- Муслић 1972: S. Musić, *Romanizmi u severo-zapadnoj Boki Kotorskoj*, Beograd: Filološki fakultet Beogradskog univerziteta.
- Новаковић 1994: P. Novaković, *Sumartinski rječnik*, Split: *Čakavska rič*, 2, Split, 105–145.
- Орлић 1986: D. Orlić, *Štorice od štrig i štrigun*, Pula: Istarska naklada.
- Раденковић 2004: Љ. Раденковић, *Названия демонов, ведущие происхождение от детей, умерших до крещения у славян*, Beograd: *Balkanica*, 34, Beograd, 203–223.
- Радишић 2003: T. Radišić, *Ričnik splitskog govora*, Split: Columna.
- Роки 1997: A. Roki-Fortunato, *Libar Viškiga Jazika*, Toronto: Libar Publishing.
- СДЗБ 1905–: *Српски дијалектолошки зборник*, Beograd: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик.
- Скок 1971–1974: P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* 1–4, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- СМ 2001: С. Толстој, Љ. Раденковић (редактори), *Словенска митологија: енциклопедијски речник*, Beograd: Zeptr Book World.
- Стојковић 1934: M. Stojković, *Orko*, Zagreb: *Narodna starina*, 29, Zagreb, 226–227.
- Турина, Шепић 1977: Z. Turina, A. Šepić, *Rječnik čakavskih izraza. Područje Bakarca i Škrļjeva*, Rijeka: Riječko književno i naučno društvo.
- Хаутзагерс 1985: H. P. Houtzagers, *The Čakavian dialect of Orlec on the Island of Cres*, Amsterdam: Rodopi.
- ХДЗБ 1956–: *Hrvatski dijalektološki zbornik*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Шимуновић 2006: P. Šimunović, *Rječnik bračkih čakavskih govora*, Zagreb: Brevijar.

ANALYSE DES NOMS DES CRÉATURES MYTHOLOGIQUES, D'ORIGINE ROMANE, DANS LES LANGAGES DE LE CÔTE ADRIATIQUE

Résumé

Cette étude traite les noms des créatures mythologiques d'origine romane présents dans les langages de la Côte adriatique. Le corpus est tiré des dictionnaires dialectaux qui traitent les langages de la Côte adriatique. En examinant la littérature correspondante, nous avons trouvé les noms suivants: *štriga*, *štrigun*, *štroli-ga*, *furleto*, *orko*, *macaruo/macić* et *tintilin*. Pour chaque nom nous avons présenté les justifications dialectales et aussi l'interprétation étimologique basée sur les dictionnaires étimologiques du serbe (serbo-croate) et italien. Les noms sont d'abord analysés aux différents niveaux linguistiques – phonologique, morphologique et sémantique. Pour mieux comprendre le sujet de l'étude, nous avons donné une brève description des créatures mythologiques. L'objectif de l'étude est de recueillir toutes les formes existantes des noms en question, de les analyser et ainsi, de permettre le développement des futures recherches sur l'élément roman dans la démonologie des Slaves de Sud.

Mots-clés: créatures mythologiques, analyse phonologique, potentiel formatif, changement sémantique, étymologie